

Enric Prats: «Cal que els pares confiïn més en els mestres i els mestres, en els pares»

El doctor en pedagogia diu que «si els nens no són feliços anant a l'escola, no podran progressar»

La innovació en les escoles s'ha convertit en una moda? Els qui presumeixen als quatre vents que treballen per projectes realment tenen un projecte prou sòlid? Parlo amb Enric Prats, professor de pedagogia a la Universitat de Barcelona i autor del llibre *L'escola importa* (<http://eumoeditorial.com/escola-importa-171837>) (Eumo Editorial), de sentit i coherència. De què és un bon mestre, de com podem dignificar una mica més aquest ofici i de per què val la pena que tots, no només pares i mares, hi confiïem.

Foto: Adrià Costa

Què creus que hem de fer perquè l'escola sí que importi a tothom?

Creure-hi i confiar-hi.

Confiar en els mestres?

Sí, confiar que sabran fer la seva feina tan bé com sàpiguen: s'han format a les nostres escoles i universitats, per tant, és el capital que tenim.

És força comú sentir pares, a principi de curs, dient: "Ens ha tocat aquest mestre, que no és bo".

Es tendeix molt a desconfiar dels mestres perquè pares i mares tenen una idea del que ha de ser l'educació. Però una família ha d'entendre que no és el mateix educar a l'escola que educar a casa.

Quines diferències hi veus?

El context és radicalment diferent: a casa pots tenir un, dos fills, i a l'escola no hi ha fills: hi ha nois i noies, que no són ni un ni dos, ni tampoc els teus fills. És un vincle diferent, les emocions que té el mestre no poden encegar-lo, perquè llavors no veuria com els alumnes poden anar més enllà. El professional de l'educació a l'escola és el mestre, i tu a casa no ets un professional de l'educació, ets pare o mestre.

Aquesta desconfiança la deuen notar, els mestres.

Absolutament. Si al matí veus que les famílies que acompanyen els nens no estan contentes deixant-lo amb tu, si no hi ha aquest somriure mínim, costa més. I al revés: hi ha mestres que desconfien de què passa amb tals pares, que no els apreten en els deures o no estan per ells.

S'han de fer les paus entre els dos bàndols.

Sí. Cal que els pares confiïn més en els mestres i els mestres, en els pares. Perquè si mestres i pares no van junts, l'escola no tirarà endavant. Aquesta confiança també ha d'existir entre l'escola i l'administració, i a nivell polític, perquè hem tingut lleis però no hem tingut projectes educatius.

Sempre és millor confiar que no confiar, però al mateix temps penses: tothom pot ser mestre, la nota que es demana no és altíssima, i n'hi ha que fan faltes d'ortografia molt grosses. Per confiar-hi més s'hauria de dignificar més aquesta feina?

Absolutament, no és una confiança a cegues, sinó que s'ha de guanyar. El més greu no són les faltes d'ortografia, sinó la falta de compromís i d'interès: vaig a fer les meves hores, plego i adeu. Sovint et trobes mestres desencantats, cremats i amb poques ganes d'entrar a l'escola.

I com s'hi arriba fins a aquest punt?

És un tema de reconeixement des de dalt i des de baix. Des de la classe política, que no és només dir "ho feu bé", sinó donar els recursos per fer-ho bé. Patim unes retallades enormes des de fa molt temps. Parlo de les ràtios, de com estan les instal·lacions a les escoles, les taules, les cadires, les classes, de tenir més o menys temps per parlar amb altres mestres, programar, reunir-nos i organitzar-ho d'una altra manera.

I per fer de mestre amb sentit.

Aquest país s'ha de plantejar de manera decisiva el tema del prestigi del professorat, que per aconseguir-lo no només s'ha d'augmentar la nota de la selectivitat.

No és només la nota: poden treure un deu i humanament ser un zero.

Cal establir algun procediment a l'entrada dels estudis de mestre per detectar-ne la part humana.

Quan vaig fer la carrera de magisteri mai em van dir com havia de tractar els nens.

Ara s'ha fet una prova d'accés a magisteri que mesura la competència comunicativa i logicomatemàtica. No és duplicar la selectivitat, és un altre filtre.

Què es pregunta, per exemple?

Es fa reflexionar i analitzar textos, i hi ha la part de logicomatemàtica, que són una sèrie d'exercicis vinculats a temes d'espai i geometria molt bàsics, però que ja donen pistes de com està organitzat aquell cervell. La prova és que l'estan superant el 60% i la selectivitat, més del 90%. Però la capacitat humana com es podria mesurar? Hi ha dos mecanismes: fer una entrevista per conèixer la persona i intentar detectar l'interès que té com a mestre, però, imagina-t'ho, entrevistar 3.000 persones seria molt car. I l'altre mecanisme seria observar-ho durant la formació. En els quatre anys de carrera, hi ha potser més de set mesos de pràctiques. Els tutors de pràctiques són fonamentals, perquè són els que han de dir si el que fas va en sintonia amb el que s'espera d'un mestre. Si es demostra d'una forma positiva, aquí és on ha de dir: deixaria els meus fills amb aquesta persona, o no. I el tercer filtre és quan entra a la feina.

Dius que el mestre ha de tenir una actitud resolutiva i una generositat extrema.

Sí. Els mestres no tenen espais per plorar i queixar-se, i quan fas formació la primera estona la dediquem a treure per després poder construir. El mestre ha de ser capaç d'identificar els problemes i de buscar solucions.

O sigui que no tinguem corcons.

Sí, si ets un mestre que només veu problemes, seràs com un opinador dels que surten a la tele. I l'altra qualitat, ser generós, no vol dir que hi dediquis vint-i-quatre hores, sinó que comparteixis l'entusiasme per aprendre. El mestre ha de ser generós i apassionat amb la transmissió del saber, perquè si no, per què tenim escoles? I aquest és el gran dilema: què ha de fer l'escola? Té la mateixa funció que fa dos segles? Ara que tenim tantes institucions que diuen que eduquen, quin és el paper de l'escola? Per què potser li podem canviar el nom i dir-ne centre cívic.

És un lloc on els nens han de ser feliços?

Sí. Si els nens no són feliços anant a l'escola, no podran progressar.

N'hi ha molts qui hi van per obligació.

Sí, i després a ningú li agradarà treballar.

Si no t'agrada anar a l'escola, és possible que no t'agradi anar a treballar?

Hi ha molta gent que veu l'escola com un deure i com una maledicció i la feina, també. Com si fos una continuació. L'escola no és un espai de *happy flowers*, quan dic un lloc feliç vull dir un lloc cordial, agradable, on t'agrada anar-hi.

És un lloc on tu siguis mirat i reconegut?

Sí, on cadascú ha de ser reconegut amb la seva identitat, el seu nom, cognom i la seva manera de ser. Crec que és l'únic espai social on això passa. I a més, ets mirat i tractat durant molts anys: dels 3 als 16-18.

El perill d'això és que potser des dels 3 fins als 18 carregues la mateixa etiqueta.

Exacte. Ets alumne, sí, però com ets? Què hi ha al darrere? Quina motxilla portes? Quan arribem a

secundària, com més docents hi ha més es perd la singularitat. Si tinc 35 alumnes a 1r d'ESO em costarà molt poder-los conèixer un a un.

Com ha de ser la mirada del mestre?

Crítica, que vol dir amb criteri. No pot ser una mirada escèptica ni neutra, sinó una que sigui capaç d'identificar les teves virtuts i defectes, d'acompanyar-te, de donar-te el saber, la cultura i el criteri perquè també siguis crític. Això inclou una mirada afectuosa, cordial. Una mirada que no es quedi amb el que veu al davant, sinó que miri més enllà. Que projecti aquest nen allà on creus que pot arribar.

Una escola amb criteri què no hauria de tolerar?

El simplisme, les solucions fàcils, el catàleg de respostes. No hauria de limitar-se a passar exàmens iguals per a tothom, no hauria d'encasellar els alumnes per tipus: el bo, el llest. Això és inevitable, perquè a vegades no tens temps per arribar-lo a conèixer una mica més a fons i et quedes amb l'etiqueta. L'etiqueta és útil com a primera manera d'organitzar-te el coneixement, però pots anar més enllà, conèixer l'altre a fons i per això cal temps.

Pots estar tres anys amb un mateix alumne i no coneixe'l bé.

Per conèixer bé un alumne cal actitud i temps. Una tutora de primer de primària que està un any sencer amb 15 nens, i no amb 50, ho tindrà més fàcil. Per això és important dotar les escoles perquè tinguin més temps per conèixer quins alumnes tenen al davant i quins mestres al costat.

A vegades hi ha mestres que es prenen les reaccions dels alumnes com a atacs personals: "Mira què m'ha fet". Quan sovint és un avís d'alguna cosa que porten a dins.

El clima de desconfiança no ajuda que tinguis una actitud receptiva a la crítica i a la interrupció, que és quan proposes alguna cosa i algú et contesta no. Tens el poder d'expulsar-lo, d'ignorar-lo, de suspendre'l, tens una sèrie de poders atribuïts, perquè la teva jerarquia és aquesta. Ara, l'autoritat és una altra cosa: intentar portar aquest nano cap al lloc que en aquell moment consideres important: fer aquell treball de grup o el que sigui. Un mestre utilitza el poder quan no s'ha guanyat el respecte, llavors aplica la norma. Però abans has fet altres passos? Un bon mestre ha de ser un gran seductor, perquè si no, no faràs que aquella persona per no sé quina inspiració divina s'apassioni pel saber.

A vegades un mestre és tan seductor que acabes estudiant història perquè t'ha agradat com te l'ensenyava.

Els mestres que recordes en positiu són els que t'han seduït per alguna cosa. Dels negatius també te'n recordes, perquè t'han fet de contraexemple.

Encara hi ha qui pensa que per ser mestre té la raó absoluta i que ningú li pot dur la contrària. Falta humilitat?

Falta mirada crítica i autocrítica. Pensar que ho saps tot remet a una situació de fa molts anys, quan el mestre era l'únic referent cultural. I no vol dir que a internet hi hagi el saber.

Això ho he sentit força: per què hem d'anar a l'escola si ja ho tenim tot a la pantalla?

L'escola ha de reivindicar que una de les seves funcions, que no la farà la família, ni els mitjans de comunicació, ni la ciutat, ni els esports, ni l'església, és transformar la informació d'internet en coneixement i sabers vàlids per viure.

Hi ha moltes escoles que s'agafen a una mateixa bandera: la d'escola innovadora. S'ha

convertit en una moda?

Això és conseqüència de posar l'escola al mercat: l'escola és un producte més, susceptible de subhasta: aquesta és millor, aquella, pitjor.

És una contradicció, perquè hi ha escoles que diuen: no fomentem la competitivitat, tots som iguals, mentre estan intentant demostrar que són millors que l'escola del costat.

Això fa que surtin venedors de fum: hi ha gent que afirma que té la veritat en educació i que això s'ha de fer així. Qui digui que s'ha de fer així no en té ni idea, perquè està dient que no hi ha altres formes, que aquesta és la solució, que no cal investigar més i que ja hem arribat al final. Per tant, aquí tenim una contradicció: per què hem d'innovar si ja sabem la solució? Això que diuen que ha funcionat a tal lloc potser aquí, aplicat en aquest context, no. Montessori, Alexandre Galí, Ferrer i Guàrdia: tots aquests pedagogs en el seu moment van destacar perquè tenien un context concret. Ara el context cap a on ens porta? A competir entre escoles, a veure qui posa el millor producte al mercat, quina és la més guai i la més xula. El problema dels pares i mares és discernir què hi ha de veritat i què no. Perquè quan entrin allà i vegin que el que em venies no és el que m'he trobat, augmentarà la desconfiança. Si diem coses, que siguin certes.

Poques, però de debò?

En aquesta escola el seu fill no tindrà l'anglès de Shakespeare, ara, farem el màxim perquè adquireixi uns mínims d'anglès. Diguem això, que és la realitat.

Dius que sense un bon mestre no tenim bones escoles.

L'eina clau és tenir bons mestres i bons equips. Que a l'escola irradiï la sensació de ser nucli actiu, que pensa per la cultura, pel saber. Que no sigui un lloc on s'hi ha d'anar i prou, sinó que sigui interessant i atractiu. I això ho aconsegueix el mestre.

Hi ha d'haver exàmens?

Si poses un examen en una escola de primer de primària perquè demostrin que saben sumar, oi que seria absurd? En canvi, jo, com a professor de pedagogia, sé que els alumnes m'han de demostrar una sèrie de capacitats. L'examen que fem no és un examen, dura dues setmanes, busquen informació, discuteixen amb els companys i al final acaba amb un informe escrit. Quin problema hi ha? L'examen és una eina més i, depèn de com l'utilitzis, té una funció o una altra. Ara bé, sovint serveix per castigar: per aprovar o suspendre. És una manera de jerarquitzar.

Hi ha qui diu que no hi hauria d'haver aquesta jerarquia d'aprobat i suspès.

Però això és inevitable. Tornem al principi: com seleccionem els bons mestres? Diuen: no farem exàmens. D'acord, com ho farem? Per observació. Molt bé, l'observarem i el seguirem i això ja és un examen, perquè acabaràs dient si serveix per ser mestre o per ser metge. En educació hi ha moltes frases que estan de moda.

Quines frases diries que hi ha més?

Treballar per projectes: i veus que no hi ha projecte per enlloc, sinó que són activitats fetes en grup. La innovació educativa és una moda.

I dels deures, què en penses?

A França hi va haver una vaga de famílies, que van dir al mestre que si posava deures era perquè no havia estat capaç, en el temps que havia tingut a l'escola, que fessin la feina. Que per tant, la culpa era seva i no ho farien a casa, perquè volien gaudir de la criatura. Ara bé, l'escola té unes

limitacions de temps i està sobrecarregada de continguts. Mirem què és essencial i que és superflu. Si tot i optimitzar contingut veiem que cal més temps perquè aquell alumne no ha arribat on volíem, llavors sí que caldran deures, però alerta: que no siguin repetitius. Els deures que consisteixen a repetir el que has fet a l'escola són absurds.

Això que duguin la motxilla plena de fitxes que estan fins a la nit per acabar-los té sentit?

No, uns deures diferents podrien ser que a la tarda anessin al supermercat per mirar el preu d'uns productes i fer-ne la mitjana. Que el que aprenguin tingui relació amb la vida. I els deures d'estiu, igual: un quadern de vida, en què recullin experiències que han viscut a l'estiu, que facin un dibuix, que gravin un vídeo explicant-ho. I que a la tornada a l'escola siguin comentats, perquè quan arriben al setembre tots aquells quaderns d'estiu queden morts, ningú els revisa, per tant, de què serveixen?

Per què ha de vetllar l'escola?

Per la creativitat. L'escola ni pot matar la creativitat ni pot ignorar-la a l'hora d'aprendre.

I un bon mestre?

El mestre ha de ser algú que tingui molt clar el sentit de l'orientació: ha de saber on va, ell i qui tingui al seu voltant; ha de tenir sentit de l'equilibri, per tant de la justícia; i sentit de l'humor. Si un mestre no té sentit de l'humor, s'amargarà. I el sentit de l'humor ajuda a no creure't més del que ets ni que ho saps tot. L'altre dia em van preguntar: i afegiries alguna cosa més? Sí, estic rellegant *Lliçons americanes* d'Italo Calvino, que està pensat per a escriptors. Parla de lleugeresa (simplicitat, que vol dir no pesadesa), de rapidesa (ritme, brillo), d'exactitud (precisió, no perdre el detall), de visibilitat (un llibre ha de fer visible algun secret) i de multiplicitat (la literatura que et dona lliçons de vida és la que més t'atrau). Ara, aplica-ho a educació.